

**ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ**

ΟΔΗΓΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

**ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ:
ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΩΤΑΤΗ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ ΕΩΣ ΤΗΝ ΥΣΤΕΡΗ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ**

-

**ARCHAEOLOGY AND HISTORY OF THE ANCIENT WORLD:
FROM THE EARLY PREHISTORY TO LATE ANTIQUITY**

ΑΚΑΔ. ΕΤΟΣ

2024 – 2025

ΑΘΗΝΑ 2024

Επιμέλεια Οδηγού Σπουδών

Σ. Ανεζίρη, Χρ. Κούκου

Πληροφορίες/Επικοινωνία

Γραμματεία Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Τηλ. 210 7277319, 210 7277887

Γρ. 404

E-mail: PMS-Hist-Arch@arch.uoa.gr

Διεύθυνση: Πανεπιστημιούπολη Ζωγράφου

Φιλοσοφική Σχολή

T.K. 15784 ΑΘΗΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΠΜΣ	4
2. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ	5
3. ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 2024-2025	
Συνοπτικός πίνακας	16
Αναλυτική περιγραφή	19
3α.ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ	19
3β. ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ	26
3γ. ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΑΡΧΑΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ	32
4. EUROPEAN MASTER OF CLASSICAL CULTURES	14

1. ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΠΜΣ

Η Συντονιστική Επιτροπή (ΣΕ) του ΠΜΣ απαρτίζεται από τους:

Διευθυντής του ΠΜΣ

Μέλη:

Αναπλ. Καθηγητής Στυλιανός Κατάκης

Καθηγητής Χρυσάνθος Κανελλόπουλος

Καθηγητής Κωσταντίνος Κοπανιάς

Αναπλ. Καθηγήτρια Σοφία Ανεζίρη

Επίκ. Καθηγητής Βασίλειος Πετράκης

2. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΑΡΘΡΟ 1. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ-ΣΚΟΠΟΣ

1.1 Σκοπός του Π.Μ.Σ. «Αρχαιολογία και Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου: Από την Απώτατη Προϊστορία έως την Ύστερη Αρχαιότητα» («Archaeology and History of the Ancient World: from the Early Prehistory to Late Antiquity») είναι η εξειδίκευση και εμπάθунση σε ερευνητικά ζητήματα ιστορίας και αρχαιολογίας του αρχαίου κόσμου, καθώς και η διεύρυνση του γνωστικού πεδίου των μεταπτυχιακών φοιτητών. Με βάση τα προσόντα αυτά, μπορούν να παραγάγουν υψηλής ποιότητας επιστημονικό έργο, να προχωρήσουν σε διδακτορικές σπουδές και να σταδιοδρομήσουν στον ακαδημαϊκό και ευρύτερο ερευνητικό χώρο, στην εκπαίδευση ή/και ως αρχαιολόγοι στο Υπουργείο Πολιτισμού, σε ιδιωτικούς φορείς, όπως και ως ελεύθεροι επαγγελματίες

1.2 Το Π.Μ.Σ. οδηγεί στην απονομή Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Αρχαιολογία και Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου: Από την Απώτατη Προϊστορία έως την Ύστερη Αρχαιότητα» («Archaeology and History of the Ancient World: from the Early Prehistory to Late Antiquity»), μετά την πλήρη και επιτυχή ολοκλήρωση των σπουδών με βάση το πρόγραμμα σπουδών, στις εξής ειδικεύσεις:

1. Προϊστορική Αρχαιολογία (Prehistoric Archaeology)
2. Κλασική Αρχαιολογία (Classical Archaeology)
3. Αρχαία Ιστορία (Ancient History)

1.3 Οι τίτλοι απονέμονται από το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΕΚΠΑ.

- 1.4 Οι απόφοιτοι αποκτούν γνώσεις εξειδικευμένες, καθώς και τα μεθοδολογικά-ερευνητικά εργαλεία για την ανάπτυξη συνθετικής, κριτικής σκέψης και την εμπάθунση σε επιστημονικά πεδία της Ιστορίας και της Αρχαιολογίας του Αρχαίου Κόσμου από την εποχή του λίθου μέχρι την ύστερη αρχαιότητα. Η σεμιναριακή μορφή των μαθημάτων οδηγεί στην κατανόηση και εφαρμογή της ερευνητικής διαδικασίας, τη διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων και τη διεξαγωγή πρωτογενούς έρευνας, καθώς και στη σύνταξη ολοκληρωμένων ερευνητικών προτάσεων και ερευνητικών άρθρων στο πεδίο της κάθε ειδίκευσης, ενώ παράλληλα εξοικειώνονται με τη συμμετοχή σε επιστημονικά συνέδρια.

ΑΡΘΡΟ 2. ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ Π.Μ.Σ.

Αρμόδια όργανα για τη λειτουργία του Π.Μ.Σ. σύμφωνα με το νόμο 4957/2022 είναι:

2.1 Σε επίπεδο Ιδρύματος αρμόδια όργανα είναι η Επιτροπή Μεταπτυχιακών Σπουδών και η Σύγκλητος.

2.2 Σε επίπεδο Τμήματος αρμόδια όργανα είναι:

2.2.1 Η **Συνέλευση** του Τμήματος.

Αρμοδιότητες της Συνέλευσης είναι να:

- α) εισηγείται στη Σύγκλητο διά της Επιτροπής Μεταπτυχιακών Σπουδών την αναγκαιότητα ίδρυσης/τροποποίησης Π.Μ.Σ., καθώς και την παράταση της διάρκειας του Π.Μ.Σ.,
- β) ορίζει τον/ην Διευθυντή/τρια και τα μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής κάθε Π.Μ.Σ. του Τμήματος,
- γ) συγκροτεί Επιτροπές για την αξιολόγηση των αιτήσεων των υποψήφιων μεταπτυχιακών φοιτητών και εγκρίνει την εγγραφή αυτών στο Π.Μ.Σ.,
- δ) αναθέτει το διδακτικό έργο μεταξύ των διδασκόντων του Π.Μ.Σ. και δύναται να αναθέτει επικουρικό διδακτικό έργο σε Π.Μ.Σ. στους υποψήφιους διδάκτορες του Τμήματος ή της Σχολής, υπό την επίβλεψη διδάσκοντος του Π.Μ.Σ.
- ε) συγκροτεί εξεταστικές επιτροπές για την εξέταση των διπλωματικών εργασιών των μεταπτυχιακών φοιτητών και ορίζει τον επιβλέποντα ανά εργασία,
- στ) διαπιστώνει την επιτυχή ολοκλήρωση της φοίτησης και απονέμει το Δίπλωμα Μεταπτυχιακών Σπουδών,
- ζ) εγκρίνει τον απολογισμό του Π.Μ.Σ., κατόπιν εισήγησης της Συντονιστικής Επιτροπής (Σ.Ε.),
- η) ασκεί κάθε άλλη νόμιμη αρμοδιότητα.

2.2.2 Η Συντονιστική Επιτροπή (Σ.Ε.)

Η Σ.Ε. αποτελείται από τον/την Διευθυντή/τρια του Π.Μ.Σ. και τέσσερα (4) μέλη Δ.Ε.Π. του Τμήματος που έχουν συναφές γνωστικό αντικείμενο με αυτό του Π.Μ.Σ. και αναλαμβάνουν διδακτικό έργο στο Π.Μ.Σ. Τα μέλη της Σ.Ε. καθορίζονται για διετή θητεία με απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος. Η Σ.Ε. είναι αρμόδια για την παρακολούθηση και τον συντονισμό της λειτουργίας του προγράμματος και ιδίως:

- α) καταρτίζει τον αρχικό ετήσιο προϋπολογισμό του Π.Μ.Σ. και τις τροποποιήσεις του, εφόσον το Π.Μ.Σ. διαθέτει πόρους, και εισηγείται την έγκρισή του προς την Επιτροπή Ερευνών του Ειδικού Λογαριασμού Κονδυλίων Έρευνας (Ε.Λ.Κ.Ε.),
- β) καταρτίζει τον απολογισμό του προγράμματος και εισηγείται την έγκρισή του προς τη Συνέλευση του Τμήματος,
- γ) εγκρίνει τη διενέργεια δαπανών του Π.Μ.Σ.,
- δ) εισηγείται προς τη Συνέλευση του Τμήματος την κατανομή και την ανάθεση διδακτικού έργου,
- ε) εισηγείται προς τη Συνέλευση του Τμήματος την πρόσκληση Επισκεπτών Καθηγητών για την κάλυψη διδακτικών αναγκών του Π.Μ.Σ.,
- στ) καταρτίζει σχέδιο για την τροποποίηση του προγράμματος σπουδών, το οποίο υποβάλλει προς τη Συνέλευση του Τμήματος,

ζ) εισηγείται προς τη Συνέλευση του Τμήματος την ανακατανομή των μαθημάτων μεταξύ των ακαδημαϊκών εξαμήνων, καθώς και θέματα που σχετίζονται με την ποιοτική αναβάθμιση του προγράμματος σπουδών,

η) ορίζει τους/τις Ακαδημαϊκούς/ές Συμβούλους των φοιτητών,

θ) προτείνει στη Συνέλευση του Τμήματος τον επιβλέποντα και τα μέλη της τριμελούς επιτροπής εξέτασης Μεταπτυχιακών Διπλωματικών Εργασιών (ΜΔΕ),

ι) εισηγείται στη Συνέλευση του Τμήματος φοιτητικά θέματα,

ια) αποφασίζει ως προς την οικονομική διαχείριση και ειδικότερα ως προς την έγκριση των δαπανών του προγράμματος και πιστοποιεί την σχέση των εκπαιδευτικών αναγκών του συγκεκριμένου προγράμματος με τις εκάστοτε αιτούμενες δαπάνες.

2.2.3 Ο/Η Διευθυντής/τρια του Π.Μ.Σ.

Ο/Η Διευθυντής/τρια του Π.Μ.Σ. προέρχεται από τα μέλη Δ.Ε.Π. του Τμήματος βαθμίδα καθηγητή ή αναπληρωτή καθηγητή και ορίζεται με απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος για διετή θητεία, με δυνατότητα ανανέωσης χωρίς περιορισμό.

Ο/Η Διευθυντής/τρια του Π.Μ.Σ. έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) προεδρεύει της Σ.Ε. και συγκαλεί τις συνεδριάσεις της,

β) καταρτίζει την ημερήσια διάταξη των εν λόγω συνεδριάσεων, λαμβάνοντας υπόψη εισηγήσεις των μελών και οργάνων του Π.Μ.Σ.,

γ) εισηγείται τα θέματα που αφορούν στην οργάνωση και τη λειτουργία του Π.Μ.Σ. προς τη Συνέλευση του Τμήματος,

δ) ορίζει εκλογές για την αναπλήρωση μελών επιτροπών λόγω κένωσης θέσης,

ε) έχει την ευθύνη σύνταξης του προϋπολογισμού και απολογισμού του Προγράμματος, τους οποίους υποβάλλει στη Συνέλευση του Τμήματος για έγκριση,

στ) είναι υπεύθυνος/η για την παρακολούθηση της εκτέλεσης του προϋπολογισμού και για την έκδοση των εντολών πληρωμής των σχετικών δαπανών,

ζ) κατά τη λήξη της θητείας του, καθώς και της Σ.Ε., συντάσσει αναλυτικό απολογισμό του ερευνητικού και εκπαιδευτικού έργου του Π.Μ.Σ., καθώς και των λοιπών δραστηριοτήτων του, με στόχο την αναβάθμιση των σπουδών, την καλύτερη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, τη βελτιστοποίηση των υφιστάμενων υποδομών και την κοινωνικά επωφελή χρήση των διαθέσιμων πόρων του Π.Μ.Σ.,

η) είναι Επιστημονικός Υπεύθυνος/η του προγράμματος και ασκεί τις αντίστοιχες αρμοδιότητες,

θ) παρακολουθεί την υλοποίηση των αποφάσεων των οργάνων του Π.Μ.Σ., την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος Κανονισμού και του Κανονισμού μεταπτυχιακών και διδακτορικών προγραμμάτων σπουδών, καθώς και την παρακολούθηση εκτέλεσης του προϋπολογισμού του Π.Μ.Σ.,

ι) ασκεί οποιαδήποτε άλλη αρμοδιότητα, η οποία ορίζεται στην απόφαση ίδρυσης του Π.Μ.Σ.

Ο/Η Διευθυντής/τρια του Π.Μ.Σ., καθώς και τα μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής δεν δικαιούνται αμοιβής ή οιασδήποτε αποζημίωσης για την εκτέλεση των αρμοδιοτήτων που τους ανατίθενται και σχετίζεται με την εκτέλεση των καθηκόντων τους.

2.3 Γραμματειακή υποστήριξη Π.Μ.Σ.

α) Η Γραμματεία του Τμήματος είναι αρμόδια για τη γραμματειακή και διοικητική υποστήριξη του Π.Μ.Σ.

β) Ο/Η Γραμματέας του Τμήματος ορίζει υπάλληλο ή υπαλλήλους – ανάλογα με τον αριθμό των φοιτητών και τον φόρτο εργασίας – ως αρμόδιο/ους για το Π.Μ.Σ.

γ) Το Π.Μ.Σ. μπορεί με ιδίους πόρους να προσλαμβάνει, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, εξωτερικούς συνεργάτες για τη γραμματειακή και διοικητική υποστήριξη, οι οποίοι και πάλι βρίσκονται υπό την επιστασία της Γραμματείας του Τμήματος.

ΑΡΘΡΟ 3. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΚΤΕΩΝ

3.1 Στο Π.Μ.Σ. γίνονται δεκτοί πτυχιούχοι και κάτοχοι Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών των Τμημάτων Ιστορίας και Αρχαιολογίας και συναφών Τμημάτων ΑΕΙ της ημεδαπής και ομοταγών Τμημάτων της αλλοδαπής αναγνωρισμένων από τον ΔΟΑΤΑΠ.

3.2 Ο ανώτατος αριθμός των εισακτέων φοιτητών/τριών στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών ορίζεται σε 45 συνολικά, εκ των οποίων 20 στην κατεύθυνση της Προϊστορικής Αρχαιολογίας, 15 στην Κλασική Αρχαιολογία και 10 στην Αρχαία Ιστορία. Ο ανώτατος αριθμός εισακτέων προσδιορίζεται σύμφωνα με τον αριθμό των διδασκόντων του Π.Μ.Σ. και την αναλογία φοιτητών-διδασκόντων, την υλικοτεχνική υποδομή, τις αίθουσες διδασκαλίας, την απορρόφηση των διπλωματούχων από την αγορά εργασίας.

3.3 Επιπλέον του αριθμού εισακτέων γίνεται δεκτό ένα (1) μέλος των κατηγοριών Ε.Ε.Π., Ε.ΔΙ.Π. και Ε.Τ.Ε.Π. κατ' έτος, εφόσον το έργο που επιτελεί στο Ίδρυμα είναι συναφές με το γνωστικό αντικείμενο του Π.Μ.Σ.

3.4 Οι υπότροφοι του ΙΚΥ, οι αλλοδαποί υπότροφοι του ελληνικού κράτους, για το ίδιο γνωστικό αντικείμενο με αυτό του Π.Μ.Σ., εισάγονται χωρίς εξετάσεις, μετά από προφορική συνέντευξη.

3.5 Αντιστοίχως, φοιτητές του προγράμματος του Τμήματος, που εξασφαλίζουν υποτροφία κινητικότητας (π.χ. ERASMUS) ή άλλη, μπορούν να πραγματοποιήσουν μέρος των σπουδών τους σε Πανεπιστήμιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σε άλλο Πανεπιστήμιο, με το οποίο έχει πρόγραμμα συνεργασίας το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ύστερα από απόφαση της ΣΕ.

ΑΡΘΡΟ 4. ΤΡΟΠΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

4.1 Η επιλογή των φοιτητών/τριών γίνεται σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, τον Κανονισμό Μεταπτυχιακών και Διδακτορικών Σπουδών Ε.Κ.Π.Α. και τις προβλέψεις του παρόντος Κανονισμού.

4.2 Κάθε Μάιο, με απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Ε.Κ.Π.Α, δημοσιεύεται και αναρτάται στην ιστοσελίδα του Τμήματος και του Ιδρύματος προκήρυξη για την εισαγωγή μεταπτυχιακών φοιτητών/τριών στο Π.Μ.Σ. Οι σχετικές αιτήσεις μαζί με τα απαραίτητα δικαιολογητικά κατατίθενται στη Γραμματεία του Π.Μ.Σ., σε προθεσμία που ορίζεται κατά την προκήρυξη και μπορεί να παραταθεί με απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος. Οι υποψηφιότητες υποβάλλονται όπως αναφέρεται στην προκήρυξη.

4.3 Η Συνέλευση του Τμήματος ορίζει ανά ειδίκευση επιτροπή επιλογής εισακτέων, η οποία αποτελείται τουλάχιστον από τρία μέλη Δ.Ε.Π. που έχουν αναλάβει διδακτικό έργο στο Π.Μ.Σ.

4.4 Απαραίτητα δικαιολογητικά είναι:

- Αίτηση συμμετοχής
- Βιογραφικό σημείωμα
- Φωτοτυπία των δύο όψεων της αστυνομικής ταυτότητας
- Αντίγραφο πτυχίου ή βεβαίωση περάτωσης σπουδών.
- Αναλυτική βαθμολογία προπτυχιακών μαθημάτων
- Πιστοποιητικό γλωσσομάθειας αγγλικής γλώσσας, επιπέδου τουλάχιστον Β2, ή περισσότερων γλωσσών, εάν υπάρχουν.
- Σεμιναριακές εργασίες, εάν υπάρχουν, ιδιαίτερα εκείνες που σχετίζονται με το γνωστικό αντικείμενο της ειδίκευσης.
- Βεβαιώσεις συμμετοχής σε ανασκαφές, σεμινάρια, συνέδρια κ.λπ. εάν υπάρχουν.
- Επιστημονικές δημοσιεύσεις, εάν υπάρχουν
- Αποδεικτικά επαγγελματικής ή ερευνητικής δραστηριότητας, εάν υπάρχουν
- Πιστοποιητικό ελληνομάθειας ή επαρκής, διαπιστωμένη από την Επιτροπή Επιλογής Εισακτέων του Π.Μ.Σ., γνώση της ελληνικής γλώσσας για αλλοδαπούς υποψήφιους
- Αναγνώριση ακαδημαϊκού τίτλου σπουδών της αλλοδαπής

4.5 Για τους/τις φοιτητές/τριες από ιδρύματα της αλλοδαπής, που δεν προσκομίζουν πιστοποιητικό αναγνώρισης ακαδημαϊκού τίτλου σπουδών από τον Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π., ακολουθείται η ακόλουθη διαδικασία:

Η Συνέλευση του Τμήματος ορίζει επιτροπή αρμόδια να διαπιστώσει εάν ένα ίδρυμα της αλλοδαπής ή ένας τύπος τίτλου ιδρύματος της αλλοδαπής είναι αναγνωρισμένα. Προκειμένου να αναγνωρισθεί ένας τίτλος σπουδών πρέπει:

- το ίδρυμα που απονέμει τους τίτλους να συμπεριλαμβάνεται στον κατάλογο των αλλοδαπών ιδρυμάτων, που τηρεί και επικαιροποιεί ο Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.,

- ο/η φοιτητής/τρια να προσκομίσει βεβαίωση τόπου σπουδών, η οποία εκδίδεται και αποστέλλεται από το πανεπιστήμιο της αλλοδαπής. Αν ως τόπος σπουδών ή μέρος αυτών βεβαιώνεται η ελληνική επικράτεια, ο τίτλος σπουδών δεν αναγνωρίζεται, εκτός αν το μέρος σπουδών που έγιναν στην ελληνική επικράτεια βρίσκεται σε δημόσιο Α.Ε.Ι.

4.6 Η αξιολόγηση των υποψηφίων και η επιλογή των εισακτέων γίνεται με βάση τα ακόλουθα κριτήρια:

α) Επίδοση στις εισαγωγικές γραπτές εξετάσεις για το Π.Μ.Σ. σε ποσοστό 50%. Η γραπτή εξέταση γίνεται αποκλειστικά σε θέματα της ειδικευσης. Η ΣΕ ορίζει τουλάχιστον δύο εξεταστές ανά ειδικευση, οι οποίοι αναλαμβάνουν και την βαθμολόγηση των γραπτών, καθώς και έναν αναβαθμολογητή. Οι εξεταστές ορίζουν τρία θέματα εκ των οποίων κληρώνεται το ένα ενώπιον των υποψηφίων. Η βαθμολόγηση γίνεται από τους εξεταστές. Κατά την βαθμολόγηση τα ονόματα των υποψηφίων παραμένουν καλυμμένα. Εάν η διαφορά του βαθμού μεταξύ του πρώτου και του δεύτερου βαθμολογητή είναι μικρότερη ή ίση με 3 μονάδες, τότε ως τελικός βαθμός του γραπτού ορίζεται ο μέσος όρος του βαθμού των δύο βαθμολογητών. Σε αντίθετη περίπτωση γίνεται αναβαθμολόγηση από τον αναβαθμολογητή. Ο τελικός βαθμός του γραπτού προκύπτει από τον μέσο όρο των βαθμών του αναβαθμολογητή και του βαθμού εκείνου εκ των δύο πρώτων που είναι πλησιέστερος προς αυτόν. Αν ο βαθμός του αναβαθμολογητή είναι στο μέσο όρο των βαθμών των δύο πρώτων βαθμολογητών, τότε ο βαθμός του γραπτού προκύπτει από τον μέσο όρο και των τριών βαθμολογητών. Ο βαθμός της γραπτής εξέτασης είναι τελικός. Δεν προβλέπεται άλλη διαδικασία αναβαθμολόγησης.

β) Προφορική συνέντευξη σε ποσοστό 50%. Η συνέντευξη πραγματοποιείται από τα μέλη ΔΕΠ της ειδικευσης, την οποία επιθυμεί να επιλέξει ο υποψήφιος, και, δυναμικά, των κατά περίπτωση συνεξεταζόμενων γνωστικών αντικειμένων, αν υπάρχουν τέτοια. Κατά την συνέντευξη ελέγχονται οι γνώσεις των υποψηφίων στα θέματα της ειδικευσης, καθώς και η δυνατότητά τους να πραγματοποιήσουν πρωτότυπη έρευνα. Συνυπολογίζεται ο βαθμός του πτυχίου και των σεμιναριακών εργασιών που σχετίζονται με το γνωστικό αντικείμενο ειδικευσης, η συμμετοχή σε ανασκαφές ή πρακτικές ασκήσεις, το επίπεδο των πιστοποιητικών γλωσσομάθειας, οι δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά και αποδεικτικά επαγγελματικής ή ερευνητικής δραστηριότητας, εάν υπάρχουν.

Επιπροσθέτως, στην ειδικευση της «Κλασικής Αρχαιολογίας» εξετάζονται οι γνώσεις των υποψηφίων στην αρχαία ιστορία και τα αρχαία ελληνικά. Στην ειδικευση της «Αρχαίας Ιστορίας» εξετάζονται οι γνώσεις των υποψηφίων στην κλασική αρχαιολογία και τα αρχαία ελληνικά. Στην περίπτωση της ειδικευσης της «Κλασικής Αρχαιολογίας» και της «Αρχαίας Ιστορίας» ο βαθμός της προφορικής συνέντευξης υπολογίζεται κατά 60% με βάση την απόδοση των υποψηφίων σε θέματα της ειδικευσης και κατά 20% με βάση την απόδοσή τους σε θέματα των άλλων δύο εξεταζόμενων γνωστικών αντικειμένων.

γ) Απαραίτητο προσόν για την επιλογή στο Π.Μ.Σ. αποτελεί η πιστοποιημένη γνώση της αγγλικής γλώσσας σε επίπεδο τουλάχιστον Β2.

4.7 Προκειμένου να ενταχθεί στο πρόγραμμα ο υποψήφιος οφείλει να συγκεντρώσει μέσο όρο βαθμολογίας τουλάχιστον επτά (7). Σε περίπτωση ισοβαθμίας γίνονται δεκτοί όλοι οι ισοβαθμήσαντες υποψήφιοι. Με βάση τα συνολικά κριτήρια, η Σ.Ε. καταρτίζει τον Πίνακα αξιολόγησης των φοιτητών και τον καταθέτει προς έγκριση στη Συνέλευση του Τμήματος.

Οι επιτυχόντες/ουσες θα πρέπει να εγγραφούν στη Γραμματεία του Π.Μ.Σ. εντός τριάντα (30) ημερών από την απόφαση της Συνέλευσης.

Σε περίπτωση ισοβαθμίας (με μαθηματική στρογγυλοποίηση στην ακέραιη μονάδα της κλίμακας 100), εισάγονται οι ισοβαθμήσαντες υποψήφιοι, σε ποσοστό που δεν υπερβαίνει το 10% του ανώτατου αριθμού εισακτέων.

Σε περίπτωση μη εγγραφής ενός ή περισσότερων φοιτητών/τριών, θα κληθούν να εγγραφούν στο Π.Μ.Σ. οι επιλαχόντες/ουσες (αν υπάρχουν), με βάση τη σειρά τους στον εγκεκριμένο αξιολογικό πίνακα.

ΑΡΘΡΟ 5. ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΦΟΙΤΗΣΗΣ

5.1 Η χρονική διάρκεια φοίτησης στο Π.Μ.Σ. που οδηγεί στη λήψη Μεταπτυχιακού Διπλώματος Σπουδών (Μ.Δ.Σ.) ορίζεται σε τέσσερα (4) ακαδημαϊκά εξάμηνα, στα οποία περιλαμβάνεται και ο χρόνος εκπόνησης διπλωματικής εργασίας.

5.2 Υπάρχει δυνατότητα μερικής φοίτησης, έπειτα από αιτιολογημένη αίτηση του φοιτητή και έγκριση από τη Συνέλευση του Τμήματος.

Δικαίωμα υποβολής αίτησης για μερική φοίτηση έχουν:

α) οι φοιτητές που αποδεδειγμένα εργάζονται τουλάχιστον είκοσι (20) ώρες την εβδομάδα,

β) οι φοιτητές με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες,

γ) οι φοιτητές που είναι παράλληλα αθλητές και κατά τη διάρκεια των σπουδών τους ανήκουν σε αθλητικά σωματεία εγγεγραμμένα στο ηλεκτρονικό μητρώο αθλητικών σωματείων του άρθρου 142 του ν. 4714/2020 (Α' 148), που τηρείται στη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού (Γ.Γ.Α.) υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

γα) για όσα έτη καταλαμβάνουν διάκριση 1ης έως και 8ης θέσης σε πανελλήνια πρωταθλήματα ατομικών αθλημάτων με συμμετοχή τουλάχιστον δώδεκα (12) αθλητών και οκτώ (8) σωματείων ή αγωνίζονται σε ομάδες των δύο (2) ανώτερων κατηγοριών σε ομαδικά αθλήματα ή συμμετέχουν ως μέλη εθνικών ομάδων σε πανευρωπαϊκά πρωταθλήματα, παγκόσμια πρωταθλήματα ή άλλες διεθνείς διοργανώσεις υπό την Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή, ή

γβ) συμμετέχουν έστω άπαξ, κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο πρόγραμμα σπουδών για το οποίο αιτούνται την υπαγωγή τους σε καθεστώς μερικής φοίτησης, σε

ολυμπιακούς, παραολυμπιακούς αγώνες και ολυμπιακούς αγώνες κωφών. Οι φοιτητές της παρούσας υποπερίπτωσης δύνανται να εγγράφονται ως φοιτητές μερικής φοίτησης, μετά από αίτησή τους που εγκρίνεται από την Κοσμητεία της Σχολής.

Η διάρκεια της μερικής φοίτησης δεν υπερβαίνει εν συνόλω τα έξι (6) εξάμηνα. Εφαρμόζεται και στην περίπτωση αυτή η ανώτατη διάρκεια φοίτησης.

5.3 Υπάρχει δυνατότητα παράτασης, έπειτα από αιτιολογημένη αίτηση του φοιτητή και έγκριση από τη Συνέλευση. Η παράταση ορίζεται σε ένα (1) εξάμηνο. Έτσι, ο ανώτατος επιτρεπόμενος χρόνος ολοκλήρωσης των σπουδών ορίζεται στα πέντε (5) ακαδημαϊκά εξάμηνα για την πλήρη φοίτηση και στα επτά (7) ακαδημαϊκά εξάμηνα για τη μερική φοίτηση.

5.4 Οι φοιτητές/τριες που δεν έχουν υπερβεί το ανώτατο όριο φοίτησης, έπειτα από αιτιολογημένη αίτησή τους προς τη Συνέλευση του Τμήματος, δύνανται να διακόψουν τη φοίτησή τους για χρονική περίοδο που δεν υπερβαίνει τα δύο (2) συνεχόμενα εξάμηνα. Αναστολή φοίτησης χορηγείται για σοβαρούς λόγους (στρατιωτική θητεία, ασθένεια, λοχεία, απουσία στο εξωτερικό κ.ά.).

Η αίτηση πρέπει να είναι αιτιολογημένη και να συνοδεύεται από όλα τα σχετικά δικαιολογητικά αρμόδιων δημόσιων αρχών ή οργανισμών, από τα οποία αποδεικνύονται οι λόγοι αναστολής φοίτησης. Η φοιτητική ιδιότητα αναστέλλεται κατά τον χρόνο διακοπής της φοίτησης και δεν επιτρέπεται η συμμετοχή σε καμία εκπαιδευτική διαδικασία. Τα εξάμηνα αναστολής της φοιτητικής ιδιότητας δεν προσμετρώνται στην προβλεπόμενη ανώτατη διάρκεια κανονικής φοίτησης.

Τουλάχιστον δύο εβδομάδες πριν από το πέρας της αναστολής φοίτησης, ο/η φοιτητής /τρια υποχρεούται να επανεγγραφεί στο πρόγραμμα για να συνεχίσει τις σπουδές του/της με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του/της ενεργού φοιτητή/τριας. Οι φοιτητές/τριες δύνανται με αίτησή τους να διακόψουν την αναστολή φοίτησης και να επιστρέψουν στο Πρόγραμμα μόνο στην περίπτωση που έχουν αιτηθεί αναστολή φοίτησης για δύο συνεχόμενα ακαδημαϊκά εξάμηνα. Η αίτηση διακοπής της αναστολής φοίτησης πρέπει να κατατίθεται το αργότερο δύο εβδομάδες πριν από την έναρξη του δεύτερου εξαμήνου της αναστολής.

5.5 Η διάρκεια αναστολής ή παράτασης του χρόνου φοίτησης συζητείται και εγκρίνεται κατά περίπτωση από τη Σ.Ε., η οποία και εισηγείται στη Συνέλευση του Τμήματος.

ΑΡΘΡΟ 6. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

6.1 Το Π.Μ.Σ. ξεκινά το χειμερινό εξάμηνο εκάστου ακαδημαϊκού έτους. Για κάθε φοιτητή ορίζεται από τη Σ.Ε. ένας **ακαδημαϊκός σύμβουλος** σπουδών. Ακαδημαϊκοί σύμβουλοι μπορούν να είναι μέλη ΔΕΠ του Τμήματος, που συμμετέχουν στο Π.Μ.Σ. και προσφέρουν στη διάρκεια των 4 εξαμήνων ένα τουλάχιστον σεμιναριακό μάθημα. Οι ακαδημαϊκοί σύμβουλοι ορίζονται από την ΣΕ στην αρχή των σπουδών, λαμβάνοντας υπόψιν τα επιστημονικά ενδιαφέροντα και την αντίστοιχη πρόταση του

υποψηφίου. Η Σ.Ε. και ο ακαδημαϊκός σύμβουλος έχουν την ευθύνη της παρακολούθησης και του ελέγχου της πορείας των σπουδών του μεταπτυχιακού φοιτητή.

6.2 Για την απόκτηση διπλώματος του Π.Μ.Σ. απαιτούνται συνολικά εκατόν είκοσι (120) πιστωτικές μονάδες (ECTS). Για τη συμπλήρωση των πιστωτικών μονάδων απαιτείται ελάχιστος αριθμός 6 μαθημάτων και η εκπόνηση μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας (ΜΔΕ). Όλα τα μαθήματα διδάσκονται εβδομαδιαίως και, κατά περίπτωση, περιλαμβάνουν σεμινάρια, ασκήσεις και φροντιστήρια.

6.3 Τα μαθήματα διεξάγονται στην ελληνική γλώσσα με δυνατότητα προσφοράς μαθημάτων σε άλλη γλώσσα από επισκέπτη καθηγητή προερχόμενο από ΑΕΙ της αλλοδαπής ή ξένο επιστημονικό Ίδρυμα που εδρεύει στην Ελλάδα.

6.4 Κατά τη διάρκεια των σπουδών, οι μεταπτυχιακοί/ές φοιτητές/τριες υποχρεούνται σε παρακολούθηση και επιτυχή εξέταση μεταπτυχιακών μαθημάτων, ερευνητική απασχόληση και συγγραφή επιστημονικών εργασιών, καθώς και σε εκπόνηση μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας.

6.5 Η εκπόνηση της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας (Μ.Δ.Ε.) πραγματοποιείται στο Δ' εξάμηνο σπουδών και πιστώνεται με τριάντα (30) ECTS.

6.6 Η διδασκαλία των μαθημάτων γίνεται διά ζώσης.

6.6 Οι φοιτητές/ήτριες υποχρεούνται να επιλέγουν τουλάχιστον τέσσερα (4) μαθήματα της ειδίκευσής τους.

6.7 Θεσπίζεται η δυνατότητα εκπόνησης μέχρι δύο (2) ελεύθερων εργασιών (15 ECTS εκάστη) με διαφορετικούς διδάσκοντες. Αυτές σχετίζονται με θέμα εξειδικευμένο, το οποίο δεν προσφέρεται στο Πρόγραμμα των σεμιναρίων του Π.Μ.Σ., αλλά αφορούν στα ειδικά ερευνητικά ενδιαφέροντα του σπουδαστή. Η ελεύθερη εργασία επιλέγεται μετά από συνεννόηση με τον/την ακαδημαϊκό/ή σύμβουλο και προϋποθέτει εβδομαδιαία συνεργασία με τον επόπτη καθηγητή, κατάθεση γραπτής εργασίας, και παρουσίαση αυτής στο πλαίσιο ενός σεμιναρίου του Π.Μ.Σ.

6.8 Οι φοιτητές/ήτριες μπορούν να επιλέξουν μέχρι δύο (2) μαθήματα επιλογής, συναφούς γνωστικού αντικείμενου και ανάλογων ECTS , μετά από έγκριση της ΣΕ, από άλλη ειδίκευση του ίδιου ή άλλου Π.Μ.Σ. του Ε.Κ.Π.Α. ή άλλων Α.Ε.Ι.

6.9 Οι φοιτητές/ήτριες έχουν επίσης την δυνατότητα να πραγματοποιήσουν έως δύο ελεύθερες ασκήσεις στο πεδίο ειδίκευσής τους, η καθεμία εκ των οποίων αντιστοιχεί σε πέντε (5) ECTS, με τη σύμφωνη γνώμη του/της ακαδημαϊκού/-ής συμβούλου.

6.10 Η διδασκαλία των μαθημάτων γίνεται διά ζώσης, ή εξ αποστάσεως σε ειδικές περιπτώσεις, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

6.11 Το ενδεικτικό πρόγραμμα των μαθημάτων ανά ειδίκευση διαμορφώνεται ως εξής:

MASTER OF CLASSICAL CULTURES

Υπεύθυνοι: Καθηγ. Σελήνη Ψωμά, Αναπλ. Καθηγ. Σοφία Ανεζίρη, Αναπλ. Καθηγ. Νικόλας Δημάκης

Το European Master in Classical Cultures -(EMCC)- είναι ένα διεθνές ευρωπαϊκό πρόγραμμα με αντικείμενο τις κλασικές σπουδές, στο οποίο συμμετέχουν 15 πανεπιστήμια από 10 ευρωπαϊκές χώρες (πίνακας των παν/μίων και των αντίστοιχων υπευθύνων παρακάτω).

Στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος προβλέπεται η δυνατότητα για τους συμμετέχοντες σπουδαστές να φοιτήσουν κατ' ελάχιστο σε δύο από τα συνεργαζόμενα πανεπιστημιακά ιδρύματα και να αποκτήσουν τουλάχιστον 30 ETCS σε ένα από τα συνεργαζόμενα πανεπιστήμια, που θα έχει διαφορετική εθνική γλώσσα από το πανεπιστήμιο αφετηρίας. Επιπλέον, μπορούν -αν το επιθυμούν- να συντάξουν τη διπλωματική τους εργασία υπό την εποπτεία καθηγητών δύο διαφορετικών πανεπιστημίων. Στους φοιτητές που επιλέγονται να φοιτήσουν στο «European Master in Classical Cultures» απονέμεται μετά το πέρας των σπουδών τους, εφόσον έχουν συγκεντρώσει 120 ECTS σύμφωνα με τους κανόνες του προγράμματος Διπλό ή Πολλαπλό Δίπλωμα. Βασική αρχή απετέλεσε εξ αρχής να γίνουν σεβαστές οι ιδιαιτερότητες των ήδη ισχυόντων κανονισμών και όρων λειτουργίας των μεταπτυχιακών προγραμμάτων των συμμετεχόντων πανεπιστημίων.

Περισσότερες πληροφορίες για τη διάρθρωση των σπουδών, τις προϋποθέσεις εισαγωγής και τις αιτήσεις στο www.eu-classical-cultures.eu ή στους πανεπιστημιακούς συντονιστές.

Departmental Coordinators: Prof. Selene Psoma, Assoc. Prof. Sophia Aneziri, Assoc. Prof. Nikolas Dimakis

The **European Master of Classical Cultures (EMCC)** is a European postgraduate programme uniting fifteen European universities of ten European countries in the common plan to create a coordinated course of Master's studies in the field of the Classics (Ancient History, Classical Philology, Classical Archaeology and adjacent disciplines). Students admitted to the programme «European Master in Classical Cultures», must follow the legal provisions and regulations of the host university. They will complete all course requirements about the postgraduate courses at no fewer than two and no more than three universities. They must also acquire a minimum of 30 ETCS points at one of the partner universities, which will have a different national language from their home university. Students who have validated 120 ECTS credits according to the existing regulations will receive a double or a multiple degree and a diploma supplement.

For more information visit www.eu-classical-cultures.eu or consult the departmental coordinators.

Συνεργαζόμενα Πανεπιστήμια / Affiliated Universities

1. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών / Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας - National and Kapodistrian University of Athens / Department of History and Archaeology
2. Westfälische Wilhelms Universität Münster / Seminar für Alte Geschichte / Institut für Epigraphik
3. Leopold-Franzens-Universität Innsbruck / Institut für Alte Geschichte und Altorientalistik
4. Istanbul Üniversitesi / Seminar für Alte Geschichte im Rahmen des Instituts für Geschichte
5. Università degli Studi di Perugia / Dipartimento di Scienze Storiche
6. Uniwersytet im. Adam Mickiewicza, Poznan / Historisches Institut
7. Universität Hamburg / Historisches Seminar – Arbeitsbereich Alte Geschichte
8. Universität Freiburg / Archäologisches Seminar
9. Università degli Studi di Roma Tre / Dipartimento di studi sul mondo antico
10. University of Cyprus / Faculty of Classics and Philosophy
11. Université Toulouse Le Mirail / Département d'histoire ancienne
12. Deutsches Archäologisches Institut (DAI) Rom (Prof. Dr. Fr. Flers- Prof. Dr. Ort. Dally)
13. Università degli studi di Palermo
14. Universidad de Salamanca
15. Univerza v Ljubljani

3. ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΑΝΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2024-2025

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

LIST OF SEMINARS 2024-2025

3α. ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ – PREHISTORIC ARCHAEOLOGY

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – WINTER SEMESTER	
Κωδ. ΠΡ25	Μυκηναϊκή ανακτορική οικονομία και πολιτική <i>B. Πετράκης</i> Mycenaean palatial economy and politics <i>V. Petrakis</i>
Κωδ. ΠΡ15	Το φαινόμενο του εκμινωισμού στο Αιγαίο κατά τη Μέση και Ύστερη Εποχή του Χαλκού <i>Γ. Παπαδάτος</i> “Minoanization” in the Aegean during the Middle and Late Bronze Age <i>G. Papadatos</i>

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ - SPRING SEMESTER	
Κωδ. ΠΡ30	Οι αντιλήψεις για τον Κάτω Κόσμο και τα ταφικά έθιμα στη Ανατολική Μεσόγειο κατά την Εποχή του Χαλκού και την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου <i>Κ. Κοπανιάς</i> The Image of the Netherworld and Burial Practices in the Eastern Mediterranean during the Late Bronze and Early Iron Age <i>K. Koranias</i>
Κωδ. ΠΡ26	Τεχνολογικές εξελίξεις και καινοτομίες στο Προϊστορικό Αιγαίο <i>Γ. Παπαδάτος</i> Technological developments and innovations in the Prehistoric Aegean <i>Υ. Papadatos</i>
ΠΡ19	Προϊστορικό Αιγαίο: Γεωαρχαιολογικές και Βιοαρχαιολογικές προσεγγίσεις <i>Λ. Καραλή (ομότ. καθ. ΕΚΠΑ) – Γ. Φερεντίνος (ομότ. καθ. Παν.Πατρών)</i> Prehistoric Aegean: A geoarchaeological and bioarchaeological approach <i>L. Karali (prof. em. NKUA) – G. Ferentinos (prof. em. Univ. of Patras)</i>

3β. ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ – CLASSICAL ARCHAEOLOGY

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – WINTER SEMESTER	
Κωδ. ΚΛ17	Η ναοδομία της αρχαϊκής περιόδου <i>X. Κανελλόπουλος</i> Temple architecture of the Greek archaic period <i>Ch. Kanellopoulos</i>
ΚΛ15	Η περίοδος της κρίσης της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και η Ύστερη Αρχαιότητα μέσα από τη γλυπτική <i>Στ. Κατάκης</i> The period of crisis of the Roman Empire and Late Antiquity through the lens of sculpture <i>St. Katakis</i>

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ - SPRING SEMESTER	
Κωδ. ΚΛ26	Ο Πausανίας και η Παλαιά Ελλάδα: περιήγησις, θεωρία, πολιτισμική μνήμη <i>Δ. Πλάντζος</i> Pausanias and Old Greece: periegesis, theoria, cultural memory <i>D. Plantzos</i>
ΚΛ25	Ταφική Αρχαιολογία <i>N. Δημάκης</i> Funerary Archaeology <i>N. Dimakis</i>

3γ. ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ – ANCIENT HISTORY

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – WINTER SEMESTER	
Κωδ. API21	<p>Από τον κόσμο των εθνών: Θεσσαλία – Ήπειρος – Μακεδονία – Θράκη</p> <p><i>Σ. Ψωμά – Μ.Γ. Παρισάκη</i></p> <p>From the land of <i>ethne</i>: Thessaly – Epirus – Macedonia – Thrace</p> <p><i>S. Psoma – M.G. Parissaki</i></p>
API19	<p>Ευεργεσία και μνήμη στον αρχαίο ελληνικό κόσμο</p> <p><i>Σ. Ανεζίρη</i></p> <p>Beneficence and memory in the ancient Greek world</p> <p><i>S. Aneziri</i></p>

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ - SPRING SEMESTER	
Κωδ. API26	<p>Ιδιωτικά σωματεία και συσσωματώσεις με επίκεντρο το γυμνάσιο στις αρχαίες ελληνικές πόλεις (2^{ος} αιώνας π.Χ.–3^{ος} αι. μ.Χ.)</p> <p><i>Ν. Γιαννακόπουλος</i></p> <p>Private associations and gymnasial associations in the ancient Greek cities (2nd cent. B.C–3rd cent. AD)</p> <p><i>N. Giannakopoulos</i></p>

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ
ΑΚΑΔ. ΕΤΟΥΣ 2024-2025
3α. Σεμινάρια ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

Βασίλης Πετράκης – Vassilis Petrakis

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Μυκηναϊκή ανακτορική οικονομία και πολιτική.

Subject: Mycenaean palatial economy and politics.

Περίληψη: Στόχος του σεμιναρίου είναι η εξοικείωση των συμμετεχόντων με τη μελέτη των μυκηναϊκών ανακτορικών οικονομιών και των πολιτικών συστημάτων που τα υποστήριζαν. Η κύρια πηγή μας θα είναι τα τεκμήρια της λεγόμενης Γραμμικής Β γραφής, η οποία χρησιμοποιούνταν ανάμεσα στο 14ο και στο 12ο αι. π.Χ. για να αποδώσει μια ελληνική διάλεκτο, καλύπτοντας τις ανάγκες καταγραφής των ανακτορικών γραφειοκρατιών της κεντρικής και νότιας ηπειρωτικής Ελλάδας, αλλά και της Κρήτης. Η παρουσίαση των βασικών αρχών μεθοδολογίας και ερμηνείας θα εστιάσει τόσο σε συγκεκριμένα θέματα που καταγράφονται στα κείμενα, όσο και σε συγκεκριμένα τεκμήρια. Οι συμμετέχοντες θα ασκηθούν στους βασικούς τρόπους εργασίας της Μυκηναϊκής επιγραφικής και στους τρόπους με τους οποίους οι ενδείξεις των κειμένων μπορούν να ενσωματωθούν στις αρχαιολογικές συζητήσεις. Ιδιαίτερη ενθάρρυνση θα δοθεί στην ενεργή εμπλοκή αρχαιολογικών και εικονογραφικών ενδείξεων στη μελέτη και αξιοποίηση των πληροφοριών των κειμένων, με στόχο και την ανάδειξη των διαφορετικών ‘οπτικών γωνιών’ και προτεραιοτήτων/ ενδιαφερόντων των ανακτορικών ομάδων εξουσίας, όπως αυτές ανακλώνται στις διάφορες κατηγορίες ενδείξεων.

η-Τάξη: ARCH970

Summary: This seminar aims at familiarizing participants with the study of Mycenaean palatial economies and the political and systems that supported them. Our main source will be the documents inscribed in the so-called Linear B script used to render a Greek dialect between the 14th and 12th centuries BCE and used to serve the book-keeping needs of the palatial bureaucracies in central and southern Greek Mainland and Crete. The presentation of the basic interpretative and methodological principles will focus both on specific topics as well as in the presentation and discussion of specific documents. Participants will be practiced in the basic *modus operandi* of Mycenaean

epigraphy and in ways in which textual evidence can be embedded in archaeological discussion. The integration of epigraphic, archaeological and iconographic evidence, especially in highlighting the various ‘perspectives’, agendas and interests of palatial elite groups, as inferred from the diverse categories of evidence will be particularly encouraged.

e-class: ARCH970

Επιλεγμένη Βιβλιογραφία – Selected Bibliography

- Bennet, J. 2007. «The Aegean Bronze Age». Στο *The Cambridge Economic History of the Greco-Roman World*, επιμ. W. Scheidel, I. Morris & R. Saller, 175–210. Cambridge.
- Bennet, J. 2008. «PalaceTM: speculations on palatial production in Mycenaean Greece with (some) reference to glass». Στο *Vitreous Materials in the Late Bronze Age Aegean*, επιμ. C.M. Jackson & E.C. Wager (Sheffield Studies in Aegean Archaeology), 151–172. Oxford.
- Bennet, J. 2017. «On comparison in Linear B: genetic, historical or analogical?». Στο *Aegean Scripts: Proceedings of the 14th International Colloquium on Mycenaean Studies, Copenhagen, 2–5 September 2015*, τόμος 1, επιμ. M.L. Nosch & H. Landenius Enegren (Incunabula Graeca 105.1), 461–473. Roma.
- Duhoux, Y. & A. Morpurgo-Davies (επιμ.). 2008–2014. *A Companion to Linear B: Mycenaean Greek Texts and their World*, volumes 1-3. Louvain-La-Neuve & Walpole MA (ιδιαίτερα τα εξής κεφάλαια/ specific chapter focus: R. Palmer, J.T. Killen & Y. Duhoux [volume 1], Y. Duhoux, St. Hiller & T.G. Palaima [volume 2], J.L. Melena & J. Bennet [volume 3]).
- Killen, J.T. 2012. «The two provinces of Pylos revisited». Στο *Actas del Simposio Internacional: 55 Años de Micenología (1952–2007)*, Bellaterra, 12–13 de abril de 2007, επιμ. C. Varias (Faventia Supplementa 1), 155–181. Bellaterra.
- Palaima, T.G. & J.C. Wright 1985. «Ins and outs of the Archives Rooms at Pylos: form and function in a Mycenaean palace», *AJA* 89:2, 251–262.
- Palaima, T.G. 1995. «The nature of the Mycenaean *wanax*: non-Indo-European origins and priestly functions». Στο *The Role of the Ruler in the Prehistoric Aegean. Proceedings of a Panel Discussion presented at the Annual Meeting of the Archaeological Institute of America, New Orleans, Louisiana, 28 December 1992, with Additions*, επιμ. P. Rehak (Aegaeum 11), 119–142. Liège & Austin.
- Petrakis, V. 2017. «Reconstructing the matrix of the ‘Mycenaean’ literate administrations». Στο *Understanding Relations Between Scripts: The Aegean Writing Systems*, επιμ. P.M. Steele, 69–92 (common bibliography in 202–221). Oxford & Philadelphia.

Weilhartner, J. & F. Ruppenstein (επιμ.) 2015. *Tradition and Innovation in the Mycenaean Palatial Polities* (Österreichische Akademie der Wissenschaften Philosophisch-historische Klasse Denkschriften 487 = Mykenische Studien 34). Wien.

Voutsaki, S. & J.T. Killen (επιμ.) 2001. *Economy and Politics in the Mycenaean Palace States. Proceedings of a Conference Held on 1-3 July 1999 in the Faculty of Classics* (Proceedings of the Cambridge Philological Society Supplement 33). Cambridge.

Γιάννης Παπαδάτος – Giannis Papadatos

Χειμερινό εξάμηνο - Winter Semester

Θέμα: Το φαινόμενο του εκμινωισμού στο Αιγαίο κατά τη Μέση και Ύστερη Εποχή του Χαλκού

Subject: “Minoanization” in the Aegean during the Middle and Late Bronze Age

Περίληψη: Μέσα από τη μελέτη του υλικού πολιτισμού των νησιωτικών και παράκτιων κοινοτήτων του Αιγαίου εξετάζεται η ιστορική τους πορεία, οι σχέσεις που ανέπτυξαν και οι επιδράσεις που δέχτηκαν από τα ανακτορικά κέντρα της Κρήτης κατά το πρώτο μισό της 2ης χιλιετίας π.Χ (MEX και YEX I), φαινόμενο γνωστό στη βιβλιογραφία ως «εκμινωισμός». Εξετάζονται οι κρητικές επιρροές στον υλικό πολιτισμό (κεραμική, αρχιτεκτονική, τοιχογραφίες, οικιακά σκεύη και εργαλεία), στις πρακτικές (από το καθημερινό μαγείρεμα μέχρι τις ταφικές πρακτικές και τις τελετουργίες θρησκευτικού χαρακτήρα), στην εικονογραφία, την οικονομία και τη διοίκηση. Συζητώνται επίσης σχετικά ζητήματα όπως το θαλάσσιο εμπόριο, το πρόβλημα των μινωικών αποικιών, ο υλικός πολιτισμός ως ένδειξη της ταυτότητας και της καταγωγής κοινωνικών ομάδων, και η σχέση γλώσσας και γραφής. Τελικός σκοπός του σεμιναρίου είναι να καταδειχθεί η πολυπλοκότητα του φαινομένου του εκμινωισμού και η μεγάλη ποικιλία που παρατηρείται στον τρόπο πρόσληψης και στο βαθμό υιοθέτησης μινωικών πολιτισμικών στοιχείων από τις νησιωτικές και παράκτιες κοινότητες του Αιγαίου αυτής της περιόδου. Στα σεμινάρια θα συμβάλλει ο μεταδιδάκτορας ερευνητής Dr. Salvatore Vitale.

Summary: This course examines the history of the insular and coastal Aegean communities, with particular emphasis on the relations and the influences from the palatial centres of Crete in the first half of the 2nd millennium BC (MBA and LBA I),

a phenomenon known as “minoanization”. Minoan affinities can be seen in material culture (pottery, architecture, frescoes, domestic implements), practices (from everyday cooking to mortuary practices and rituals of religious character), iconography, economy and administration. Related issues to be addressed include sea trade, the problem of minoan colonies, the validity of material culture as indicator of the ethnic identity and/or the origin of social groups, and the relation between scripts and language. Final aim of the seminar is to show the complex character of the phenomenon of minoanization, and the great variety seen in the way and the extent to which insular and coastal Aegean communities of this period adopted Minoan cultural elements. Seminars will be also presented by Dr. Salvatore Vitale, postdoctoral fellow.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία / Selected Bibliography

1. Broodbank, C. 2004. Minoanisation. *PCPS* 50, 46-91.
2. Davis, J.L. and E. Gorogianni. Potsherds from the Edge: the Construction of Identities and the Limits of Minoanized Areas of the Aegean. In N. Brodie, J. Doole, G. Gavalas, and C. Renfrew (eds.) *Horizon: A colloquium on the prehistory of the Cyclades*, 339-348. Cambridge 2008.
3. Gorogianni, E., P. Pavúk, and L. Girella (eds.) *Beyond Thalassocracies: Understanding Processes of Minoanisation and Mycenaeanisation in the Aegean*. Oxford and Philadelphia: Oxbow Books.
4. Hägg, R., and N. Marinatos, eds.. *The Minoan Thalassocracy: Myth and Reality*. Göteborg 1983.
5. Knappett, C. and I. Nikolakopoulou. Exchange and Affiliation Networks in the MBA Southern Aegean: Crete, Akrotiri and Miletus. In R. Laffineur and E. Greco (eds.), *Emporia: Aegeans in the Central and Eastern Mediterranean*, Aegaeum 25, 175-184. Liège and Austin 2005.
6. MacDonald, C.F., E. Hallager and W.-D. Niemeier, eds. *The Minoans in the central, eastern and northern Aegean - new evidence*. Monographs of the Danish Institute at Athens 8. Athens 2009.
7. Michailidou, A. Measuring by weight in the Late Bronze Age Aegean: The people behind the measuring tools. In I. Morley and C. Renfrew (eds.), *The Archaeology of Measurement: Comprehending Heaven, Earth and Time in Ancient Societies*, 71-87. Cambridge 2010.
8. Palyvou, Clairy. *Akrotiri Thera: An Architecture of Affluence 3,500 Years Old*. INSTAP Academic Press Prehistory Monographs 15. Philadelphia 2005.
9. Sakellarakis, Y. Minoan Religious Influence in the Aegean: The Case of Kythera. *BSA* 1996, 91, 81-99.
10. Vitale, S. 2016. Cultural Entanglements on Kos during the Late Bronze Age: A Comparative Analysis of ‘Minoanisation’ and ‘Mycenaeanisation’ at the ‘Serraglio’, Eleona, and Langada. In E. Gorogianni, P. Pavúk, and L. Girella (eds.) *Beyond Thalassocracies: Understanding Processes of Minoanisation and Mycenaeanisation in the Aegean*, 75-93. Oxford and Philadelphia.

11. Whitelaw, T. A tale of three cities: chronology and Minoanisation at Phylakopi in Melos. In A. Dakouri-Hild and S. Sherratt (eds.), *Autochthon: Papers presented to O. T. P. K. Dickinson on the occasion of his retirement*, BAR-IS 1432. Oxford 2005.

Κώστας Κοπανιάς – Kostas Kopanias

Εαρινό εξάμηνο – Spring Semester

Θέμα: Οι αντιλήψεις για τον Κάτω Κόσμο και τα ταφικά έθιμα στην Ανατολική Μεσόγειο κατά την Εποχή του Χαλκού και την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου.

Subject: The Image of the Netherworld and Burial Practices in the Eastern Mediterranean during the Late Bronze and Early Iron Age.

Περίληψη: Αντικείμενο του σεμιναρίου θα αποτελέσει η μελέτη των ταφικών εθίμων στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου (Ανατολία, Κύπρος, Συροπαλαιστίνη, Αίγυπτος). Τα αρχαιολογικά δεδομένα θα συνδεθούν με διαθέσιμα κείμενα που αντικατοπτρίζουν τις αντιλήψεις των κοινωνικών ομάδων της περιόδου σχετικά με τον Κάτω Κόσμο και την μεταθανάτια ύπαρξη.

η-Τάξη: ARCH697

Summary: This course focuses on burial customs and practices in the Aegean and the wider area of the Eastern Mediterranean (Anatolia, Cyprus, Levant, Egypt). The archaeological data will be combined with available texts that mirror relevant beliefs of social groups concerning the Underworld and the Afterlife.

e-class: ARCH697

Ενδεικτική Βιβλιογραφία – Selected Bibliography

Assmann, J. 2005. *Death and Salvation in Ancient Egypt*. London.

Bryce, Tr. 2002. *Life and society in the Hittite world*. Oxford & New York.

Cambell, S. & A. Green 1995. *The Archaeology of Death in the Ancient Near East*. Oxford.

Cohen, A.C. 2005. *Death rituals, ideology, and the development of early Mesopotamian kingship: toward a new understanding of Iraq's royal cemetery of Ur*. Leiden.

Katz, D. 2003. *The Image of the Netherworld in Sumerian Sources*. Bethesda (MD).

Kopanias, K. 2012. «Paradise Lost. The Image of the Netherworld in the Near East and in the Aegean». Στο *ATHANASIA. The Earthly, the Celestial and the Underworld in the Mediterranean from the Late Bronze and the Early Iron Age. Proceedings*

*of the International Archaeological Conference, Rhodes 28-31 May, 2009, επιμ.
N. Stampolides, A. Kanta & A. Giannikouri, 191–202. Herakleion.*

Γιάννης Παπαδάτος – Yiannis Papadatos

Εαρινό εξάμηνο – Spring Semester

Θέμα: Τεχνολογικές εξελίξεις και καινοτομίες στο Προϊστορικό Αιγαίο

Subject: Technological developments and innovations in the Prehistoric Aegean

Περίληψη: Θέμα του σεμιναρίου είναι τα αρχαιολογικά δεδομένα που σχετίζονται με τις τεχνολογικές εξελίξεις και καινοτομίες στην κεραμική, τη μεταλλουργία, τη λιθοτεχνία, και την κατασκευή λίθινων αγγείων και σφραγίδων στο Αιγαίο της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού. Προσεγγίζονται ζητήματα όπως η εκμετάλλευση των πηγών, η διακίνηση και τα στάδια επεξεργασίας της πρώτης ύλης, οι τεχνικές παραγωγής, οι κατηγορίες των αντικειμένων, τα περιβάλλοντά εύρεσης και η διακίνησή τους. Συζητώνται τα υπάρχοντα ερμηνευτικά σχήματα, και ιδιαίτερη σημασία δίνεται στις αλληλεπιδράσεις μεταξύ της τεχνολογίας και του κοινωνικού, πολιτικού, οικονομικού και πολιτισμικού πλαισίου. Τέλος, προσεγγίζονται ζητήματα όπως η τεχνική εξειδίκευση, η τεχνολογία ως πολιτισμικό φαινόμενο, και οι πολιτισμικές παράμετροι που καθορίζουν την εμφάνιση και την αποδοχή μιας τεχνολογικής καινοτομίας.

Η-τάξη: ARCH376

Summary: The course deals with the archaeological evidence about technological development and innovation in the Early Bronze Age Aegean, including pottery technology, metallurgy, chipped stone industry, and stone curving and glyptic. The issues addressed include the distribution of raw material sources, the technical procedures for the transformation of raw materials into finished objects, the types of products, their contexts and distribution. Existing theoretical approaches are discussed, and special emphasis is given on the bidirectional relationships between technology and its social, economic, political and cultural context. Additional issues discussed include technical specialization, the non-material aspect of technology, and the cultural parameters which affect the appearance and adoption of technological innovations.

e-class: ARCH376

Ενδεικτική Βιβλιογραφία – Selected Bibliography

- Betancourt, P.P. 2006. *The Chrysokamino metallurgy workshop and its territory* (Hesperia Supplement 36). Princeton.
- Bevan, A. 2007. *Stone Vessels and Values in the Bronze Age Mediterranean*. Cambridge.
- Carter, T. 1994. «Southern Aegean Fashion Victims: An Overlooked Aspect of Early Bronze Age Burial Practices». Στο *Stories in Stone*, επιμ. N. Ashton & A. David, 127–144. London.
- Costin, C.L. 1991. «Craft Specialization: Issues in defining, documenting, and explaining the organization of production», *Archaeological Method and Theory* 3, 1–56.
- Craddock, P.T. 1995. *Early Metal Mining and Production*. Edinburgh.
- Day P.M. & R.C.P. Doonan (επιμ.) 2007. *Metallurgy in the Early Bronze Age Aegean* (Sheffield Studies in Aegean Archaeology 7). Oxford.
- Dobres, M.-A. & C.R. Hoffman 1994. «Social Agency and the dynamics of Prehistoric Technology», *Journal of Archaeological Method and Theory* 1.3, 211–258.
- Dobres, M.-A. & C.R. Hoffman 1999. *The Social Dynamics of Technology. Practice, Politics and World Views*. Washington & London.
- Krzyszowska, O. 2005. *Aegean Seals. An Introduction*. London.
- Lemonnier, P. 1993. «Introduction». Στο *Technological choices, Transformation in material cultures since the Neolithic*, επιμ. P. Lemonnier, 1–35. London & New York.
- Λυριτζής, Ι. & Ν. Ζαχαριάς (επιμ.) 2011. *Αρχαιο-υλικά. Αρχαιολογικές, αρχαιομετρικές και πολιτισμικές προσεγγίσεις*. Αθήνα.
- Nakou, G. 1995. «The cutting edge: a new look at early Aegean metallurgy», *Journal of Mediterranean Archaeology* 8.2, 1–32.
- Torrence, R. 1986. *Production and Exchange of Stone Tools: Prehistoric Obsidian in the Aegean*. Cambridge.
- Tzachili, I. (επιμ.) 2008. *Aegean Metallurgy in the Bronze Age*. Αθήνα.
- Van Der Leeuw, S.E. 1989. «Risk, perception, innovation». Στο *What's new: a closer look at the process of innovation*, επιμ. S.E. van der Leeuw & R. Torrence, 300–329. London.
- Wilson, D.E. & P.M. Day 1994. «Ceramic Regionalism in Prepalatial Central Crete: The Mesara Imports at EM I to EM II A Knossos», *BSA* 89, 1–87.

Λίλιαν Καραλή (ομ. καθ. ΕΚΠΑ) - Γιώργος Φερεντίνος (ομ. καθ. Γεωλογίας Παν/μίου Πατρών)

Εαρινό εξάμηνο

Θέμα: Προϊστορικό Αιγαίο. Γεωαρχαιολογικές και βιοαρχαιολογικές προσεγγίσεις

Subject: Prehistoric Aegean: A geoarchaeological and bioarchaeological approach

Περίληψη: Η μελέτη των περιβαλλοντικών αλλαγών κατά το παρελθόν μπορεί να μας δια φωτίσει για το παρόν και το μέλλον. Για τον αρχαιολόγο είναι πολύ σημαντική η γνώση των βασικών γεωλογικών και οικολογικών παραγόντων που επηρεάζουν τη ζωή και τη δράση του ανθρώπου και των λοιπών ζώντων οργανισμών. Στο σεμινάριο θα εξετασθούν οι εφαρμογές τους στην προϊστορική αρχαιολογία. Οι μεταβολές του φυσικού περιβάλλοντος και του γεωαναγλύφου ιδιαίτερα κατά τους προϊστορικούς χρόνους έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην μετακίνηση αγαθών και ιδεών, στην ανάπτυξη ή εγκατάλειψη οικισμών. Θα παρουσιαστούν οι κύριες μέθοδοι μελέτης των βιοαρχαιολογικών καταλοίπων, με στόχο την ασφαλέστερη αναγνώριση του κάθε είδους και την συμβολή τους στην πληρέστερη κατανόηση του αρχαιολογικού συνόλου.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Allen, K.M.S., S.W. Green και E.B.W. Zubrow. 1990. *Interpreting space: GIS and archaeology*. London
- Bocquet, A. 1984. *Archéologie des lacs et des rivières*. Annecy: Musée d' Annecy
- Brown, A.G. 1997. *Alluvial geoarchaeology*. Cambridge
- Chambers, F.M. 1993. *Climate change and human impact on the landscape*. London
- Courty, M.A., P. Goldberg και R. Macphail. 1989. *Soils and micromorphology in archaeology, Cambridge Manuals in Archaeology*. Cambridge
- Higgins, M.D. και R. Higgins. 1996. *A geological companion to Greece and the Aegean*. New York / London
- Καραλή, Λ. 2005. *Περιβαλλοντική Αρχαιολογία*. Αθήνα
- Καραλή, Λ. και Γ. Φερεντίνος, επιμ. 2015. *Τετράδια Γεωαρχαιολογίας*. Αθήνα
- Kraft J.C. et al. 1977. «Palaeogeographic reconstructions of coastal Aegean archaeological sites». *Science* 195: 941-7.
- Raikes R.L. 1984. *Water, weather and prehistory*, 2nd edition. N. Jersey

3β. Σεμινάρια ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

Χρυσανθος Κανελλόπουλος – Chrysanthos Kanellopoulos

Χειμερινό εξάμηνο – Winter semester

Θέμα: Η ναοδομία της αρχαϊκής περιόδου

Subject: Temple architecture of the Greek archaic period

Περίληψη: Το σεμινάριο εξερευνά την αρχαϊκή ναοδομία και τα φαινόμενα της αποκρυστάλλωσης των ρυθμών, του πειραματισμού καθώς και - γύρω στο έτος 500 π.Χ. – τον «ενθουσιασμό» στην ανοικοδόμηση ναών. Η εξέλιξη των αναλογιών, των τύπων των κατόψεων καθώς και της μορφολογίας καταγράφεται σε μνημεία σταθμούς και σε λιγότερο γνωστούς ναούς που εξερευνήθηκαν και δημοσιεύτηκαν πρόσφατα. Κατά την πραγμάτευση οι αρχαϊκοί ναοί προσεγγίζονται λιγότερο ως μέρη ενός ενιαίου συστήματος και περισσότερο ως εκφράσεις τοπικών σχολών που δεν οδεύουν πάντοτε προς την κανονικότητα.

η-τάξη: ARCH1066

Summary: The seminar explores the archaic temple architecture of Greece and the phenomena of standardization of orders, experimentation and – in around year 500 B.C.- the ‘enthusiasm’ of the temple builders. The evolution of proportions, types of plans and morphology is documented in both the key monuments and less known temples that were published lately. The archaic temples are approached less as parts of a uniform system and are instead examined as independent expressions of local schools that are not always headed for regularity.

e-class: ARCH1066

Ενδεικτική Βιβλιογραφία – Selected Bibliography

- Andrikou, D. 2019. «The Temple of Apollo at Corinth. Observations of the Architectural Design». Στο *Transdisciplinary Multispectral Modelling and Cooperation for the Preservation of Cultural Heritage, First International Conference, TMM_CH 2018, Athens, Greece, October 10–13, 2018*, Revised Selected Papers, Part II, επιμ. A. Moropoulou, M. Korres, A. Georgopoulos, C. Spyarakos & C. Mouzakis, 22–35. Cham.
- Bankel, H. 1993. *Der spätarchaische Tempel der Aphaia auf Aegina* (Denkmäler Antiker Architektur 19). Berlin.
- Γιαμαλίδη, Μ. & Χ. Κανελλόπουλος, Υπό έκδοση. «Ο Ναός του Απόλλωνος Ζωστήρος στη Βουλιαγμένη». Στο *Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου «Ιερά και Λατρείες στο Αιγαίο. Από τους Πρώιμους Ιστορικούς Χρόνους έως την Ύστερη Αρχαιότητα (11^{ος} αι. π.Χ. – 5^{ος} αι. μ.Χ.)*», 11–14 Σεπτεμβρίου 2019, Λήμνος.
- Dyggve, E. 1948. *Das Laphrion, der Tempelbezirk von Kalydon*. København.
- Hellner, N. & F. Gennatou 2015. «Il tempio arcaico sulla Trapeza di Eghion. Ricerca e ricostruzione», *ASAtene* 90.3, 115–134.
- Kanellopoulos, C. & D. Scahill 2021. «The Archaic Temple of Poseidon at Cape Sounion. A Note on the Architecture», *Pelargos* 2, 51– 60.
- Νακάσης, Α. 2004. *Ο ναός της Αθηνάς Μακίστου*. Αθήνα.
- Ορλάνδος, Α. 1968. *Η Αρκαδική Αλίφειρα και τα μνημεία της*. Αθήνα.
- Pfaff, C.A. 2003. «Archaic Corinthian Architecture: ca. 600 to 480 B.C.». Στο *Corinth, The Centenary: 1896–1996* (Corinth 20), επιμ. C.K. Williams II & N. Bookidis: 95–140. Princeton, N.J.
- Σιουμπάρα, Ε.Π. 2015. «Η Νέα Αναπαράσταση του "Εκατομπέδου" Ναού με Βάση τα Διάσπαρτα Πώρινα Αρχιτεκτονικά Μέλη της Ακρόπολης». Στο *6η Διεθνής Συνάντηση για την Αποκατάσταση των Μνημείων Ακροπόλεως, Πρακτικά Αθήνα, 4–5 Οκτωβρίου, 2013*, επιμ. Α. Σοφού, 249–269. Αθήνα.

Στυλιανός Κατάκης – Stylianos Katakis

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Η περίοδος της κρίσης της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και η Ύστερη Αρχαιότητα μέσα από τη γλυπτική

Subject: The period of crisis of the Roman Empire and Late Antiquity through the lens of sculpture

Περίληψη: Σκοπός του σεμιναρίου είναι η διερεύνηση της γλυπτικής κυρίως παραγωγής από την Εποχή των Σεβήρων μέχρι το τέλος του αρχαίου κόσμου (περ. 200-500 μ.Χ. ή και ακόμη υστερότερα). Έμφαση θα δοθεί στον ελληνικό χώρο και γενικότερα το ανατολικό τμήμα της Αυτοκρατορίας σε αντιπαραβολή με τη Ρώμη (και τη «Νέα Ρώμη»). Η γενικότερη οικονομική κρίση των μέσων του 3^{ου} αι. οδήγησε στην διακοπή της παραγωγής των αττικών εργαστηρίων. Ήταν οριστική – όπως πιστευόταν - ή πρόσκαιρη; Πώς τιμούνταν οι επιφανείς πολίτες και αξιωματούχοι; Πώς εξελίχθηκε η παραγωγή εικόνων των “αρχαίων” θεών και ηρώων;

η-τάξη: ARCH1060

Summary: The seminar aims to examine mainly the sculptural production from the Severan Period to the end of the ancient world (ca. 200-500 AD, or even later). We will focus on the Greek area and generally the eastern part of the Empire in comparison with Rome (and “New Rome”). The wide-spread economic crisis of the mid-3rd century led to the cessation of the Attic sculpture workshops. Was it permanent – as it was believed – or temporary? In what way did the prominent citizens and magistrates receive honors? How did the production of new images of the “old” gods and heroes evolve?

e-class: ARCH1060

Ενδεικτική βιβλιογραφία – Selected bibliography

- Bauer, F.A. & C. Witschel (επιμ.) 2007. *Statuen in der Spätantike*. Wiesbaden.
- Bergmann, M. 1999. *Chiragan, Aphrodisias, Konstantinopel. Zur mythologischen Skulptur der Spätantike* (Palilia 7). Wiesbaden.
- Bol, P.C. (επιμ.) 2019. *Die Geschichte der antiken Bildhauerkunst V. Plastik der römischen Kaiserzeit vom Regierungsantritt des Antoninus Pius bis zum Ende der Antike*. Mainz.
- Brown, A.R. 2012. «Last Men Standing. Chlamydatus Portraits and Public Life in Late Antique Corinth», *Hesperia* 81, 141–176.
- Gehn, U., *Ehrenstatuen in der Spätantike. Chlamydati und Togati*. Wiesbaden.
- Kovacs, M. 2014. *Kaiser, Senatoren und Gelehrte. Untersuchungen zum spätantiken männlichen Privatporträt*. Wiesbaden.
- LSA: *Last Statues of Antiquity* (database). [Last Statues of Antiquity \(ox.ac.uk\)](http://www.ox.ac.uk)
- Schade, K. 2003. *Frauen in der Spätantike – Status und Repräsentation. Eine Untersuchung zur römischen und frühbyzantinischen Bildniskunst*. Mainz.
- Smith, R.R.R. & B. Ward-Perkins (επιμ.) 2016. *The Last Statues of Antiquity*. Oxford.
- Stirling, L.M. 2008. «Pagan statuettes in Late Antique Corinth», *Hesperia* 77, 89–161.

Δημήτρης Πλάντζος – Dimitris Plantzos

Εαρινό εξάμηνο – Spring semester

Θέμα: Ο Πausανίας και η Παλαιά Ελλάδα: περιήγησις, θεωρία, πολιτισμική μνήμη

Subject: Pausanias and *Old Greece*: *periegesis*, *theoria*, cultural memory

Περίληψη: Στο σεμινάριο εξετάζονται οι κυριότερες θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις στο έργο του περιηγητή Πausανία. Μέσα από το ίδιο το κείμενο, και την παράλληλη εξέταση της σύγχρονης βιβλιογραφίας, το σεμινάριο μελετά τις έννοιες της «περιηγήσεως», της «θεωρίας» σύμφωνα με την ελληνιστική και ρωμαϊκή σκέψη, και τη συγκρότηση της πολιτισμικής μνήμης στην ελληνορωμαϊκή αρχαιότητα. Ειδικότερα, εξετάζονται θέματα τοπογραφίας, ιστορίας της αρχαίας τέχνης, και πολιτισμικής κριτικής με βάση το έργο του Πausανία και τις προσεγγίσεις της σύγχρονης έρευνας.

η-τάξη: ARCH744

Summary: The seminar focuses on the study of Pausanias and his oeuvre. Through the text itself, as well as the study of contemporary literature, the seminar assesses the Graeco-Roman concepts of *periegesis*, *theoria*, and cultural memory. Matters of classical topography, history of ancient art, and cultural criticism are also addressed.

e-class: ARCH744

Ενδεικτική Βιβλιογραφία – Selected Bibliography

Alcock, S.E. 1996. *Graecia Capta. The Landscapes of Roman Greece*. Cambridge.

Alcock, S.E. 2002. *Archaeologies of the Greek Past. Landscape, Monuments and Memories* (W.B. Stanford Lectures). Cambridge.

Alcock, S.E., J.F. Cherry & J. Elsner (επιμ.) 2001. *Pausanias. Travel and Memory in Roman Greece*. Oxford.

Arafat, K.W. 1996. *Pausanias' Greece. Ancient Artists and Roman Rulers*. Cambridge.

Elsner, J. 1992. «Pausanias: a Greek pilgrim in the Roman world», *Past & Present* 135 (1), 3–29.

Habicht, C. 2010. *Ο περιηγητής Πausανίας. Ο άνθρωπος και το έργο του*. Αθήνα.

Hutton, W. 2005. *Describing Greece. Landscape and Literature in the Periegesis of Pausanias*. Cambridge.

Παπαχατζής, Ν.Δ. 1963–1969. *Πausανίου, Ελλάδος Περιήγησις*. Αθήνα.

Pausanias, 1918–1935. *Description of Greece*. Cambridge, MA.

Pretzler, M. 2007. *Pausanias. Travel Writing in Ancient Greece*. London.

Νικόλας Δημάκης – Nikolas Dimakis

Εαρινό εξάμηνο – Spring semester

Θέμα: Ταφική Αρχαιολογία

Subject: Funerary Archaeology

Περίληψη: Ακόμα κι αν στο θάνατο η ταυτότητα και η κοινωνική θέση μπορούν να υποστούν σημαντικές αλλαγές, από τη μελέτη των ταφικών εθίμων μπορούμε να κατανοήσουμε σε μεγάλο βαθμό την κοινωνική διαστρωμάτωση, την κατανομή του πλούτου και της ιδιοκτησίας, και τον βαθμό ευελιξίας ή διαίρεσης στην κατανομή της εξουσίας σε μια κοινότητα. Με τη μεγάλη περιφερειακή πολυμορφία και την ποικιλία των μορφών κοινότητας, και των δικτύων της, η ανατολική Μεσόγειος των κλασικών, ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων (5^{ος} αι. π.Χ.-3^{ος} αι. μ.Χ.) προσφέρει ένα μοναδικό πλαίσιο για την εξερεύνηση, μέσα από τις ταφές, του πώς αναπτύσσονται οι κοινότητες. Στο σεμινάριο εξετάζονται θεματικοί τρόποι ανάλυσης (π.χ. διαχρονικής, υπερτοπικής, διαδικαστικής, μεταδιαδικαστικής, ενδο- ή δια-περιφερειακής, κ.ά.) των ταφικών συμφραζομένων κλασικών, ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων, αναζητώντας πληροφορίες για τα άτομα, τις κοινωνικές ομάδες και τις κοινότητες. Θα συζητηθούν θέματα όπως: αν η τοποθέτηση των νεκρών στο τοπίο είναι ενδεικτική ζητημάτων εδαφικής κυριότητας, πώς ο κοινωνικός ρόλος συγκεκριμένων ομάδων ατόμων (π.χ. παιδιά, γυναίκες, ηλικιωμένοι, ελίτ ή μη ελίτ) μπορεί να ανακατασκευαστεί από τον τρόπο με τον οποίο οι ρόλοι αυτοί εκφράζονται από ή διαχειρίζονται μέσω των ταφικών συμφραζομένων, ο αντίκτυπος που μεγάλα ιστορικά φαινόμενα (π.χ. πόλεμος, λοιμός, αστικοποίηση, συνοικισμός, αποικισμός, κ.ά.) μπορούν να έχουν στον τρόπο που άτομα ή συγκεκριμένες ομάδες ατόμων μεταχειρίζονται τους νεκρούς τους.

η-τάξη: ARCH870

Summary: Even though at death identity and social status may undergo major changes, by studying burial customs we can greatly gain in the understanding of a community's social structure, distribution of wealth and property, degree of flexibility or divisiveness in the apportionment of power. With its great regional diversity and variety of community forms and networks, the eastern Mediterranean of the Classical, Hellenistic, and Roman times (5th c. B.C.-3rd c. A.D) offers a unique context for exploring, through the burial

evidence, how communities developed. The seminar aims at exploring thematic and interdisciplinary ways of analysis (e.g. temporal, regional, intra-, or inter-regional, local, structural) in which funerary contexts of the aforementioned periods, provide insights on individuals, social groups and communities. Themes that will be discussed include issues of territoriality, the reconstruction of social roles of groups of people (e.g. children, women, the elderly, elite or non-elite individuals), and the impact that major historical events (e.g. war, famine, urbanization, synoecism) may have had on the way individuals or specific groups of individuals treated their dead.

e-class: ARCH870

Ενδεικτική Βιβλιογραφία – Selected Bibliography

- Bradbury, J. & C. Scarre (επιμ.) 2017. *Engaging with the Dead: exploring changing human beliefs about death, mortality and the human body*. Oxford.
- Dimakis, N. 2016. *Social Identity and Status in the Classical and Hellenistic Northern Peloponnese: the evidence from burials*. Oxford.
- Dimakis, N. & T.M. Dijkstra, T.M. (επιμ.) 2020. *Mortuary Variability and Social Diversity in Ancient Greece. Studies on ancient Greek death and burial*. Oxford.
- Huntington, P. & P. Metcalf 1991. *Celebrations of Death: the anthropology of mortuary ritual*. Cambridge.
- Knüsel, C. & R. Gowland (επιμ.) 2006. *Social Archaeology of Funerary Remains*. Oxford.
- Moreman, C. (επιμ.) 2017. *Routledge Companion to Death and Dying*. New York.
- Morris, I. 1987. *Burial and Ancient Society. The Rise of the Greek City-State*. Cambridge.
- Morris, I. 1992. *Death-Ritual and Social Structure in Classical Antiquity*. Cambridge [ελλην. μετάφραση: Ταφικά τελετουργικά έθιμα και κοινωνική δομή στην κλασική αρχαιότητα, 1994].
- Pearson, M.P. 1999. *The Archaeology of Death and Burial*. Stroud.
- Tarlow, S. & L. Nilsson Stutz (επιμ.) 2013. *The Oxford Handbook of the Archaeology of Death and Burial*. Oxford.

3γ. Σεμινάρια ΑΡΧΑΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Σελήνη Ψωμά / Μ.Γ. Παρισάκη – Selene Psoma / M.G. Parissaki

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Από τον κόσμο των εθνών: Θεσσαλία – Ήπειρος – Μακεδονία - Θράκη

Subject: From the land of *ethne*: Thessaly – Epirus – Macedonia - Thrace

Περίληψη: Το σεμινάριο επικεντρώνεται στις περιοχές όπου απαντούν ελληνικά (και μη) έθνη, με ιδιότυπη μορφή οργάνωσης, συνεργαζόμενα και σε σχέση αλληλεπίδρασης με *έλληνίδες πόλεις* αποικίες ή μη (Θεσσαλία). Θα παρουσιαστούν και εξεταστούν θέματα όπως η ιστορική τους πορεία έως τα τέλη της ελληνιστικής περιόδου, η θρησκεία και ο ρόλος της στη συγκρότησή τους, αυτή ακριβώς η διαδικασία της πολιτειακής τους συγκρότησης, οι πλουτοπαραγωγικές τους πηγές και η οργάνωση της οικονομίας, καθώς και η νομισματική τους πολιτική και εξωτερικοί παράγοντες που επηρέασαν τον βίο και την εξέλιξή τους.

Summary: The seminar focuses on the areas where there are Greek (and non-Greek) nations, with an idiosyncratic form of organization, cooperating and interacting with Greek cities, colonies or not (Thessaly). Topics such as their historical background and evolution down to the end of the Hellenistic period, religion and its role in their formation, the process of their state formation, their wealth-producing sources and the organization of the economy, as well as monetary policy and external factors that influenced their life and development will be presented and discussed.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία – Selected Bibliography

- Archibald, Z.H. 1998. *The Odrysian Kingdom of Thrace: Orpheus Unmasked*. Oxford – New York.
- Aston, E. 2024. *Blessed Thessaly. The Identities of a Place and its People from the Archaic Period to the Hellenistic*. Liverpool.
- Beck, H., K. Buraselis & A. NcAuley (επιμ.) 2019. *Ethnos and Koinon. Studies in Ancient Greek Ethnicity and Federalism, Papers from an International Conference, Delphi, May 2015*. Stuttgart.
- Beck, H. & P. Funke (επιμ.) 2015. *Federalism in Greek Antiquity*. Cambridge.
- Dominguez, A.J. (επιμ.) 2018. *Politics, territory and identity in ancient Epirus* (Diabaseis 8). Pisa.

- Funke, P. & M. Haake, M. *Greek federal states and their sanctuaries: identity and integration: proceedings of an international conference of the cluster of excellence "Religion and politics", held in Münster 17.06-19.06.2010*. Stuttgart.
- Graninger, D. 2011. *Cult and koinon in Hellenistic Thessaly*. Leiden & Boston.
- Hatzopoulos, M.B. 1996. *Macedonian Institutions under the Kings*. Vol. I, *A Historical and Epigraphic Study*. Vol. II, *Epigraphic Appendix* (ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ 22). Athens.
- Hatzopoulos, M.B. 2020. *Ancient Macedonia*. Berlin.
- Helly, B. 1995. *L'état thessalien: Aleuas le Roux, les tétrades et les tagoi*. Lyon.
- Meyer, E. 2013. *The inscriptions of Dodona and a new history of Molossia*. Stuttgart.
- Valeva, J., E. Nankov & D. Graninger (επιμ.) 2015. *A companion to ancient Thrace*. Chichester.

Σοφία Ανεζίρη – Sophia Aneziri

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Ευεργεσία και μνήμη στον αρχαίο ελληνικό κόσμο

Subject: Beneficence and Memory in the ancient Greek world

Περίληψη: Θέμα του σεμιναρίου αποτελούν οι σύνθετες σχέσεις ευεργεσίας και ανταπόδοσης, όπως διαμορφώνονται στον κόσμο των ελληνικών πόλεων και βιώνονται από πολίτες και κατοίκους των πόλεων σε όλη την αρχαιότητα, αλλά κυρίως μετά την κλασική εποχή. Οι σχέσεις αυτές αποτελούν ένα σημαντικό κομμάτι του δημόσιου βίου των πόλεων. Καθορίζουν τις σχέσεις τους με πολίτες αλλά και μη πολίτες, ιδιώτες, αξιωματούχους, ηγεμόνες. Συγκροτούν σε μεγάλο βαθμό τη μνήμη της κοινότητας και εξυπηρετούν τη μνήμη των ατόμων εντός αυτής.

Στο πλαίσιο του σεμιναρίου θα ερευνηθούν η κοινωνική και οικονομική σημασία της ευεργεσίας, η πολύμορφη νομική και θεσμική διάσταση του θέματος, η επίδρασή της στη συγκρότηση της μνήμης της κοινότητας και των ατόμων, οι ενδιαφέρουσες μεταβολές που εντοπίζονται στη χρονική εξέλιξη του φαινομένου.

Τα ακριβή θέματα των μαθημάτων και των εργασιών θα καθορισθούν με βάση τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων.

η-τάξη: ARCH513

Summary: The theme of the seminar is the complex relationships of beneficence and reciprocity, as they emerged in the world of Greek cities and experienced by citizens

and inhabitants of the cities throughout antiquity, but especially after the classical era. These relationships are an important part of the public life of cities. They determined their relations with citizens and non-citizens, private individuals, officials and rulers. They largely constitute the memory of the community and serve the memory of individuals within it.

The seminar will explore the social and economic significance of beneficence, the multiple legal and institutional dimensions of the issue, its impact on the formation of the community and individual memory, and the interesting changes that can be observed in the temporal evolution of the phenomenon. The exact topics of the courses and assignments will be determined according to the interests of the participants.

e-class: ARCH513

Ενδεικτική Βιβλιογραφία – Selected Bibliography

Bringmann, Kl. & H. von Steuben 1995. *Schenkungen hellenistischer Herrscher an griechische Städte und Heiligtümer*. Berlin.

Carlà, F. & M. Gori (επιμ.) 2014. *Gift Giving and the 'Embedded' Economy in the Ancient World*. Heidelberg.

Domingo Gygax, M. 2016. *Benefaction and Rewards in the Ancient Greek City: The Origins of Euergetism*. Cambridge.

Gauthier, Ph. 1985. *Les cités grecques et leurs bienfaiteurs* (BCH Suppl. 12). Athens – Paris.

Laum, B., 1914. *Stiftungen in der griechischen und römischen Antike: ein Beitrag zur antiken Kulturgeschichte*, 2 τόμοι. Leipzig.

Quass, Fr. 1993. *Die Honoratiorenschicht in den Städten des griechischen Ostens*. Stuttgart.

Veyne, P. 1990. *Bread and Circuses: historical sociology and political pluralism*. Paris [Ο Ελληνικός ευεργετισμός: ο άρτος και το θέαμα. Ιστορική κοινωνιολογία ενός πολιτικού πλουραλισμού, μτφρ. Ν. Τσαγκάς, Αθήνα, 1993].

Χανιώτης, Α. 2009. «Ευεργετισμός στις αρχαίες ελληνικές πόλεις». Στο *Τιμή και Τίμημα. Χορηγία, φιλανθρωπία, εθελοντισμός. Η ευθύνη του πολίτη απέναντι στην κοινωνία*, επιμ. Ν. Τσιρώνη, 17–36. Αθήνα.

Zuiderhoek, A. 2009. *The Politics of Munificence in the Roman Empire*. Cambridge.

Zuiderhoek, A. & M. Domingo Gygax (επιμ.) 2020. *Benefactors and the Polis. The Public Gift in the Greek Cities from the Homeric World to Late Antiquity*. Cambridge.

Νίκος Γιαννακόπουλος – Nikos Giannakopoulos

Εαρινό εξάμηνο – Spring Semester

Θέμα: Ιδιωτικά σωματεία και συσσωματώσεις με επίκεντρο το γυμνάσιο στις αρχαίες ελληνικές πόλεις (2^{ος} αιώνας π.Χ.–3^{ος} αι. μ.Χ.).

Subject: Private associations and gymnasial associations in the ancient Greek cities (2nd cent. B.C–3rd cent. AD).

Περίληψη: Μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα όψη της ελληνικής πόλεως είναι τα πολυάριθμα ιδιωτικά σωματεία (γειτονιάς, λατρευτικά, επαγγελματικά, οικογενειακά και άλλα), άλλα και οι εξίσου πολυάριθμες συσσωματώσεις με επίκεντρο το γυμνάσιο (όπως οι συσσωματώσεις των νέων και οι γερουσίες που απαντούν σε πολλές ελληνικές πόλεις). Οι συλλογικότητες αυτές διαθέτουν επίσημη οργάνωση και αντίστοιχους μηχανισμούς διοίκησης, ενώ αναπτύσσουν ποικίλες δραστηριότητες που τις καθιστούν ορατές στη δημόσια σφαίρα. Σκοπός του σεμιναρίου είναι η μελέτη αυτής της εσωτερικής οργάνωσης των εν λόγω συλλογικοτήτων (σε σχέση με τους εσωτερικούς τους κανόνες, τη διοικητική τους ιεραρχία, τα περιουσιακά τους στοιχεία, και την κοινωνική και έμφυλη ταυτότητα των μελών τους) αλλά και της δημόσιας παρουσίας τους και αλληλεπίδρασης με τους επίσημους δημόσιους θεσμούς της πόλεως. Τα ακριβή θέματα των μαθημάτων και των εργασιών θα καθορισθούν με βάση τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων.
η-τάξη: [ARCH796](#)

Summary: A particularly interesting aspect of the Greek *polis* is the numerous private associations (neighbourhood associations, religious, professional or family ones, etc), as well as the associations centered on the gymnasium (such as the associations of *neoi* and the *gerousiai* attested in several Greek cities). These collectives possess a formal internal organization and administrative apparatus and they are engaged in a variety of activities that give them public visibility. The aim of this seminar is to study both the internal organization of these collective groups (in relation to their internal rules, their administrative hierarchy, their financial assets and the social and gender identity of their members) as well as their public presence and interaction with the official civic institutions. The precise themes of each session and of the students' assignments will be co-defined by the participant's interests.

e-class: [ARCH796](#)

Ενδεικτική βιβλιογραφία – Selected bibliography

- Aneziri, S. 2003. *Die Vereine der dionysischen Techniten im Kontext der hellenistischen Gesellschaft*. Stuttgart.
- Bauer, E. 2014. *Gerusien in den Poleis Kleinasiens in hellenistischer Zeit und der römischen Kaiserzeit. Die Beispiele Ephesos, Pamphylien und Pisidien, Aphrodisias und Iasos*. München.
- Γιαννακόπουλος, Ν. 2008. *Ο Θεσμός της Γερουσίας των ελληνικών πόλεων κατά τους Ρωμαϊκούς χρόνους*. Θεσσαλονίκη.
- Eckhardt, B. 2016. «Romanization and Isomorphic Change in Phrygia: the Case of Private Associations», *JRS* 106, 147–171.
- Eckhardt, B. 2021. *Romanisierung und Verbrüderung: Das Vereinswesen im römischen Reich*. Berlin.
- Fröhlich, P. & P. Hamon (επιμ.). 2013. *Groupes et associations dans les cités grecques (IIIe siècle av. J.-C.–IIe siècle apr. J.-C.)*. Genève.
- Gabrielsen, V. 2007. «Brotherhoods of Faith and Provident Planning: The Non-Public Associations of the Greek World», *Mediterranean Historical Review* 22.2, 183–210.
- Gabrielsen, V. & C.A. Thomsen (επιμ.) 2015. *Private Associations and the Public Space. Proceedings of a Symposium held at the Royal Danish Academy of Sciences and Letters, 9-11 September 2010*. Copenhagen.
- Gabrielsen, V. & M. Paganini (επιμ.) 2021. *Private associations in the ancient Greek world: regulations and the creation of group identity*. Cambridge.
- Inventory of Ancient Associations* (<https://ancientassociations.ku.dk/CAPI/index.php>)